

CENTRUM FÖR
MÅNGVETENSKAPLIG FORSKNING OM

RELIGION & SAMHÄLLE

UPPSALA
UNIVERSITET

CRS RAPPORTER Nr. 1

Planering och utvärdering av mångvetenskaplig forskning – erfarenheter av utmaningar och framgångar

Anders Bäckström

oktober 2021

www.crs.uu.se

1. Inledning

Under de senaste decennierna har behovet av mångvetenskaplig forskning ökat. Detta gäller inom alla vetenskapsområden och är förknippad med ett innovationstänkande inom teknik, medicin och naturvetenskap men också inom humaniora och samhällsvetenskap. Ibland nedvärderas det innovationstänkande som bygger på en samhällsvetenskaplig eller humanistisk/teologisk forskning. Men, som Marika Hedin¹ skriver med anledning av Covid-19 pandemin, är detta forskningsområde inte ett garnityr i studiet av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Tvärtom är området nödvändigt för att förstå sambandet mellan ekonomiska, politiska och sociala problem och se hur de interagerar globalt, nationellt och lokalt. Utvecklingen under de senaste decennierna visar att det oväntade sker och att universitet med en uppbyggd mångvetenskaplig kompetens har ett särskilt ansvar och möjlighet att bidra till det offentliga samtalet. Det gäller inte bara Brexit, Artificiell intelligens eller Covid-19 pandemin utan också den oväntade närvaron av religion som både existentiell resurs och extremistiskt problem. De snabba samhällsförändringarna ställer krav på mångsidig analys där olika vetenskapliga perspektiv kompletterar och underbygger bilden av en riklig politisk, social och religiös framtidsutopi. *När Sverige dras isär och nya konfliktlinjer uppstår blir behovet av samhällsrelevant mångvetenskaplig forskning uppenbar.*

I detta kapitel ska jag sammanfatta erfarenheterna av drygt 20 års mångvetenskaplig forskningsutveckling inom området religion och samhälle vid Uppsala universitet. Vilka är argumenten för skapandet av långsiktiga forskningsmiljöer? Vilka tendenser i samhället driver fram behov av tematisk forskning och hur ska man förhålla sig till spänningen mellan tematisk och disciplinär fördjupning? Materialet hämtas från ansökningar och utvärderingar av den forskning som har utvecklats under åren 1997-2019 vid nuvarande Centrum för mångvetenskaplig forskning om religion och samhälle (CRS). Jag kommer särskilt att fokusera på två statliga forskningssatsningar som har utvärderats noga: 1) Forskning om den offentliga sektorn, FOS-programmet 1992-2003, som prövar olika modeller för framgångsrik mångvetenskaplig forskning och 2) Linnéstödsprogrammet (2006) 2008-2018 som innebär en omfattande

¹ VD vid Riksbankens jubileumsfond: <https://www.tidningencurie.se/debatt/humaniora-och-samhällsvetenskap-ar-inget-garnityr/>. Hämtat 2020-10-20.

satsning på internationellt konkurrenskraftiga forskningsmiljöer. Dessutom ska jag använda erfarenheter av att leda två europeiska projekt som fokuserar på behovet av internationella jämförande analyser för att skapa teoretisk och empirisk klarhet.

Min grundläggande hypotes är att den samhällsomvandling som gick i dagen på 1970-talet i Sverige, och som successivt har förstärkts fram till 2010-talet, kan antas kulminera nu på 2020-talet och sannolikt ta en ny vändning allt beroende på hur man tolkar den globala digitaliseringens verkningar, kraften i politiska motkulturer och de mänskliga rättigheternas internationella ställning. Sverige är idag en del av en turbulent global kontext där ekonomiska, politiska och kulturella världsordningar söker sina framtida former. Detta globala tillstånd gör geografiska och religiösa gränser flytande och skapar ett behov av att på nytt analysera innehållet i det religiösa och sociala landskap som håller på att rekonstrueras. Omvandlingen skapar sociala och religiösa realiteter som gör att kategorier, begrepp och modeller som används inte räcker till för att förklara den verklighet som människor lever i. Till detta kommer att närvaron av medborgare med olika trosbilder väcker behov av förnyade distinktioner i skärningsfältet mellan yttrande- och religionsfrihet. Situationen väcker också behov av att analysera juridiska institutioners kompetens att tolka relationen mellan svensk rätt, EU-rätt och muslimsk rätt samt den ökade juridifieringen av politiskt fattade konventioner och avtal.² Denna typ av studier kan naturligtvis genomföras inom ramen för enskilda discipliner. *Erfarenheten säger att mångvetenskapliga internationella forskningsmiljöer ökar förutsättningarna för att utveckla nyskapande okonventionella teorier och metoder.*³

² För en diskussion om detta se t. ex. Anna-Sara Lind (2009, s 41, not 73) och Lars Trägårdh (2018, s 20).

³ Ett sådant exempel är den internationella IPSP-panelen: Jämför Grace Davie (2017), kapitel 4: Global Challenges: the contribution of social science through the International Panel on Social Progress (IPSP). Det ambitiösa globala IPSP-projektets syfte är: "Rethinking Society: The Panel will ... aim at restoring hope in social progress and stimulating intellectual and public debates" (<http://www.ipsp.org/>). Religion diskuteras i kapitel 16 av Nancy Ammerman and Grace Davie: "Religions and social progress: Critical assessments and creative partnerships". De skriver: "In sum, we argue that researchers and policy makers pursuing social progress will benefit from careful attention to the power of religious ideas ... The continuing need for critical but appreciative assessment and the demonstrable benefits of creative partnerships are our standout finding": <https://www.ipsp.org/download/chapter-16/>. Hämtat 2019-10-10.

2. Den kumulativa forskningsprocessen

Den kanske viktigaste erfarenheten av den forskningsutveckling som CRS representerar är att en vital centrubildning ger förutsättningar för en kumulativ forskningsprocess där det ena projektet tar vid när det andra slutar. Denna kumulativa vitalitet bygger på en rad faktorer men framför allt på det intellektuella samarbetet kring ansökningar som bidrar till att flytta fram forskningsfronten. Detta avsnitt är upplagt så att läsaren kan följa processen mot allt mer komplexa forskningsansatser som bygger på varandra. Mitt argument är att forskningsmiljöer kan uppstå och vidareutvecklas om det finns ett gemensamt intresse mellan universitet, forskningsråd och stiftelser, att finansiera en verksamhet som drivs fram av enskilda forskare som är djupt engagerade av att gemensamt studera de samhällsutmaningar som de anser ha hög relevans både för den vetenskapliga teoribildningens och för samhällets utveckling.⁴

2.1 Forskning om Offentlig Sektor med Stat-kyrka-projektet

År 1991 antog riksdagen i Sverige propositionen 1991/92: 16 "Forskning om den offentliga sektorn" (FOS-programmet). Beslutet var intressant eftersom 1) två forskningscentra skulle inrättas 1992 med uppgift att organisera tematiskt sammanhållna mångvetenskaplig grundforskning med fokus på styrning, ledning och utvärdering⁵; 2) ett femårigt tematiskt storprogram 1997-2002 skulle pröva möjligheten att etablera forskning som å ena sidan fokuserade på skilda problemområden, men som å andra sidan, genom mångvetenskaplig samverkan, skulle bidra till en fördjupad analys av den pågående samhällsomvandlingen; 3) två disciplinprogram som skulle få särskilda resurser till fördjupade studier.⁶ FOS-programmet var upplagt som en

⁴ Detta kapitel bygger på rapporten Forskning om religion och samhälle – Erfarenheter av en centrubildnings framväxt och etablering vid Uppsala universitet 1997-2019. Acta Universitatis Upsaliensis. Studies in Religion & Society, no 18/2020. Tillgänglig på: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-410186>.

⁵ Dessa var: Score-Stockholms centrum för forskning om den offentliga sektorn och CEFOS-Centrum för forskning om den offentliga sektorn, Göteborgs universitet.

⁶ Ett statsvetenskapligt program studerade "Demokrati i förändring" och ett företagsekonomiskt program studerade "institutionell omvandling i den offentliga sektorn".

Planering och utvärdering av mångvetenskaplig forskning

experimentverkstad med den direkta avsikten att skapa olika forskningsmiljöer som syftade till att överbrygga den splittring som regeringen ansåg känneteckna den samhällsvetenskapliga forskningen på området. På detta sätt skulle forskningen möta samhällets behov av mer integrerad kunskap. Hela forskningsinsatsningen skulle utvärderas grundligt.⁷

Ett av de femåriga storprogrammen var Stat-kyrka-projektet 1997-2003.⁸ Detta skulle analysera de religiösa och sociala förändringsprocesser som var knutna till avregleringen av statskyrkan i Sverige år 2000. Genom sitt kunskapsbidrag skulle Stat-kyrka-projektet fördjupa förståelsen av den pågående omvandlingen av välfärdssamhällets styrningsmodeller. Förhandlingar med Diakonistiftelsen Samariterhemmet ledde till att ett institut med ändamålsenliga lokaler kunde inrättas år 1999.⁹ Det stärkte administrationen av miljön med både en föreståndare och en forskningssekreterare/informator. I projektet ingick 15 forskare från 10 discipliner och 6 universitet som publicerade 15 rapporter genom ett särskilt avtal med bokförlaget Verbum. Av forskarna var år 1997 fem doktorander, sex lektorer och fyra professorer. År 2003 hade fyra doktorander disputerat och tre lektorer hade blivit professorer. Utvärderarna av FOS-programmet¹⁰ skriver om Stat-kyrka-projektet "…att mångvetenskapligheten är uppenbar och givande. Också spridningseffekterna är påfallande och förefaller främst bygga på god organisering av forskarnas internationella kontakter och ett skickligt val av medlemmar i en stor internationell referensgrupp" (Vetenskapsrådets rapport 2003: 3, s 116). Stat-kyrka-projektet bildar därför "…en sammanhängande helhet, som på ett givande sätt beskriver centrala förändringar i det svenska klimatet av värderingar och livstolkningar ... idémässigt har projektet ... haft en mycket stark internationell förankring och tar upp frågor som väcker intresse i många länder" (Vetenskapsrådets rapport 2003:3, s 117).

För att uppnå framgång med studierna lyfter FOS-programmet fram vikten av att skapa en vi-känsla inom en ofta disparat forskargrupp. Inom Stat-kyrka-projektet har detta skett genom webb-sida, broschyr där alla forskare presenteras med foto och syfte, gemensamma seminarier kring texter och

⁷ Utvärderingen publicerades i Vetenskapsrådets rapportserie 2003:3: Förändring och nyorientering inom den offentliga sektorn-utvärdering av ett forskningsprogram.

⁸ Hela titeln lyder: Från statskyrka till fri folkkyrka. En religionssociologisk, tjänsteteoretisk och teologisk analys inför förändrade relationer mellan Svenska kyrkan och staten år 2000.

⁹ Diakonivetenskapliga institutet (DVI) invigdes år 1999 och övergick till Centrum för studier av religion och samhälle (CRS) år 2007.

¹⁰ Utvärderargruppen bestod av professorn Guje Sevon, ordförande, departementsrådet Björn Beckman och professorerna Erik Allardt, Johan P. Olsen och Bo Stråth med Birgit Arve-Parés som sekreterare.

Planering och utvärdering av mångvetenskaplig forskning

inspirerande möten med en internationell forskargrupp. Inom miljön fungerar aktiva forskare och gästforskare som resurser vid seminarier och informella möten. Erfarenheter av detta arbete bl. a. med gästforskare, seminarier och gemensamma måltider hämtades från SCAS vid Uppsala universitet.¹¹ Utvärderingen konstaterar till sist att kompetensuppbyggnaden sker mer effektivt i sammanhållna centrumbildningar jämfört med projektliknande satsningar på enskilda discipliner.¹²

2.2 Fördjupad europeisk jämförande forskning

En grundläggande faktor för verksamhetens utveckling inom Stat-kyrka-projektet var den internationella profilen. En referensgrupp hade inbjudits till årliga möten för att undersöka om den nationella studien kunde omvandlas till ett europeiskt projekt. Dessutom blev Grace Davie, Exeter University, utsedd till Kerstin Hesselgren-professor läsåret 2000/2001 med placering i miljön. Vid det sista mötet i januari 2002 diskuterades ett utkast till ansökan med 20 forskare närvarande representerande 16 universitet och högskolor i Europa. Resultatet blev flera ansökningar varav den sista till Riksbankens jubileumsfond antogs i oktober 2002. Därmed kunde ett fyraårigt projekt kallat Välfärd och religion i ett europeiskt perspektiv (WREP) starta den 1/3 2003.¹³ Erfarenheterna från ansökningsprocessen visar att en internationell referensgrupp kan omvandlas till en ny forskargrupp under förutsättning att de hinner bli förtrodda med det vetenskapliga och metodologiska innehållet i det kommande forskningsprogrammet. Därför måste alltid större (europeiska) forskningsprogram vara en del av en långsiktig satsning, finansieras genom extra anslag för planeringsarbete och ledas av en redan fungerande samordningsgrupp med kansliresurser. *Erfarenheten är att det tar tid att bygga upp en väl fungerande mångvetenskaplig miljö som har kraft att förnya forskningens innehåll.*

Det nya med WREP-projektet är att föra in ett europeiskt jämförande perspektiv med syftet att å ena sidan analysera de historiska majoritetskyrkornas teologiska och organisatoriska betydelse för framväxten av skilda europeiska välfärdsmodeller och å andra sidan empiriskt undersöka vilka samhälls- och aktörsroller som kyrkor och religiösa organisationer tilldelas i ett

¹¹ SCAS = Swedish Collegium for Advanced Study: <http://www.swedishcollegium.se/>. Hämtat 2020-10-24.

¹² CEFOS i Göteborg kritiserar för att fungera som ett forskningsråd som delade ut medel till forskare och doktorander vid olika institutioner. Denna organisationsform var mindre framgångsrik och CEFOS har efter hand lagts ner (Vetenskapsrådets rapport 2003:3, s 66).

¹³ Fullständig titel på projektet är: Välfärd och religion i ett europeiskt perspektiv. En jämförande studie av kyrkans roll som välfärdsaktörer inom den sociala ekonomin. Diakonivetenskapliga institutets skriftserie 2003: 4.

samhälle där välfärdsstaten rullar tillbaka. WREP-projektet träffade rakt in i den sekulariseringsteoretiska debatten som Peter Berger (1999) hade aktualiserat och i debatten om det civila samhällets renässans som både kritisk röst och aktör inom den sociala ekonomin.

Projektet omfattade fördjupade studier av en stad i åtta länder.¹⁴ För att säkerställa den vetenskapliga nivån fick seniora forskare ansvar för det lokala studiet i respektive land. De deltog också i den övergripande vetenskapliga analysen vid de årliga mötena. Samtidigt fick juniora forskare eller doktorander uppdraget att genomföra själva fältarbetet med intervjuer och insamling av övrigt material.¹⁵ Den operativa ledningen hade täta kontakter med hela forskargruppen som träffades en gång per år medan de juniora forskarna kallades in ytterligare en gång. Dessa möten hade ett intellektuellt och ett socialt syfte. De byggde upp en god personkännedom, en hög tillit till varandras vetenskapliga kompetens och fungerade som stöd för doktorander och juniora forskare.

I december 2004 utlyste EU-kommissionens sjätte ramprogram medel för forskning om *Values and Religions in Europe*. EU-kommissionen skrev att "research should explore how religion is sometimes being used as a political instrument and a factor in social mobilization, solidarity and discrimination". Å ena sidan skulle EU-projektet fokusera tydligare på relationen mellan minoriteter och majoriteter inte bara i åtta västländer utan också i östra Europa.¹⁶ Å andra sidan kunde EU-projektet bygga vidare på WREP-projektet genom att använda en redan uppbyggd organisation för jämförande europeiska studier. Viktigt var att juniora forskare, delvis finansierade av WREP-projektet, hade disputerat och sökte nya uppdrag. En av dessa var Effie Fokas¹⁷ som kunde anställas under våren 2005 för att tillsammans med ledningsgruppen i Uppsala utarbeta en ansökan kallad: "Welfare and Values in Europe. Transitions related to Religion, Minorities and Gender (WaVE)". Projektet antogs i december 2005 av EU-kommissionen för tiden 2006 - 2009. *Detta var ett*

¹⁴ Gävle (Sverige), Drammen (Norge), Lahtis (Finland), Reutlingen (Tyskland), Darlington (England), Évreux (Frankrike), Padua (Italien), Thiva (Grekland).

¹⁵ Tre juniora forskare fanns i Sverige, som också ingick i den operativa ledningsgruppen, en doktorand i Finland, Tyskland, Italien och England, en junior forskare i Frankrike och två doktorander i Grekland.

¹⁶ Förutom de ovan nämnda åtta länderna tillkom Sisak (Kroatien), Medgidia (Rumänien), Przemyśl (Polen), Ogre (Lettland).

¹⁷ Effie Fokas hade disputerat hösten 2004 vid London School of Economics på en avhandling om religiösa minoriteter i Europa, särskilt Islam. Hon var co-editor för boken *Islam in Europe. Diversity, Identity and Influence*, 2007.

Planering och utvärdering av mångvetenskaplig forskning

kvitto på att den teoretiska och metodologiska utvecklingen av en kontextuellt jämförande ansats hade internationell räckvidd.¹⁸

Utmaningen med EU-projekt är det omfattande arbetet i förhållande till begränsade anslag. För en positiv utgång är ett universitets generella stöd nödvändigt. I detta fall kunde WaVE-projektet bygga vidare på redan insamlat material i åtta länder. En färdig organisation fanns med webb-sida, broschyr och möten med seniora och juniora forskare som nu bestod av 36 personer. Det fanns en både teoretisk och organisatorisk beredskap att ta sig an ett vid denna tidpunkt stort EU-projekt. Men svårigheterna med att kommunicera gemensamma värderingar, teoretiska kunskaper och forskningsmetoder inom en så stor grupp med olika språk och kultur ska inte underskattas. Centrala begrepp som välfärd, religion, värdering, majoritet, minoritet och pluralism tolkas olika beroende på vetenskapligt paradigms och sociologisk eller religiös kontext. Att problematisera dessa begrepp var ett resultat i sig. Genom WREP- och WaVE-projekten fick centrumbildningen sammanfattningsvis erfarenhet av de svårigheter som det innebär att hålla samman europeiska jämförande studier. Samtidigt bidrog projekten till att säkra återväxten av en ny generation forskare inom det mångvetenskapliga området religion och samhälle genom rekryteringen av doktorander och juniora forskare vid 14 universitet i 12 länder. Den stora forskargruppen kom att stärka och etablera den internationella profilen, något som var avgörande inför nästa steg i forskningsprocessen.

2.3 Internationellt konkurrenskraftig forskning genom Linnéstöd

År 2005 kom ett nytt initiativ från den svenska regeringen i propositionen 2005/06: 80 *Forskning för ett bättre liv*. Regeringens förslag var att 40 tioåriga nya s. k. Linnéstöd skulle etableras i Sverige genom utlysningar 2005 och 2007. Genom en större satsning på redan etablerade forskningsmiljöer vid svenska universitet och högskolor var syftet att skapa, stärka och vidmakthålla internationellt ledande forskningsmiljöer, och stärka lärosätenas förmåga till strategiska prioriteringar, profilera sin forskning och bli internationellt ledande.¹⁹ Stöden var utlysta i fri nationell konkurrens och endast rektorer vid svenska universitet och högskolor var behöriga huvudsökande.

¹⁸ Ytterligare ca 20 projekt vid EU-kommissionen har sprungit fram ur centrumbildningar eller institut vid olika universitet. Dessa behandlar aspekter av den pågående omförhandlingen av relationen mellan religion och samhälle. Detta gäller särskilt närvaron av religiösa minoriteter (Islam), en ny pluralism och "the semantics of tolerance and (anti)racism". Se förteckning i Bäckström 2020, p. 230.

¹⁹ Propositionen *Forskning för ett bättre liv*: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/forskning-for-ett-bättre-liv_GSO380/. Hämtat 2018-12-12.

Planering och utvärdering av mångvetenskaplig forskning

Satsningen skulle vara väl förankrad vid universiteten och synliggöra universitetets egen forskningsprofil.

Redan år 2005 tog en forskargrupp vid Teologiska fakulteten initiativ till att bilda ett Centre of Excellence.²⁰ Det förslaget antogs aldrig av universitetsledningen men det förberedde forskargruppen inför den nya utlysningen av Linnéstöd 2007. Parallellt med detta arbete hade Juridiska fakulteten utvecklat rättsvetenskaplig forskning med anledning av nya synsätt på äktenskap och familj liksom på den muslimska närvarons betydelse för rättsväsendet i Sverige.²¹ Maarit Jänterä-Jareborg (2002) hade uppmärksammat att en ny situation gäller för grupper inom det svenska samhället med dubbla medborgarskap. Problem uppstår då olika religiösa/kulturella synsätt på ålder för ingående av äktenskap krockar med en svensk sekulär och jämställd uppfattning. Två doktorander hade antagits år 2005 för detta arbete.²² Det var framför allt de teologiska och juridiska fakulteterna som kom att utveckla ett fakultetsövergripande samarbete men detta inkluderade också samhällsvetenskaplig, farmaceutisk, medicinsk och naturvetenskaplig fakultet. I november 2007 kunde rektor skicka in en utarbetad ansökan till Vetenskapsrådet 2007 med titeln: *The Impact of Religion: Challenges for Society, Law and Democracy* (Impact-programmet). I juni 2008 meddelade Vetenskapsrådet att forskningsprogrammet hade fått ett anslag på 50 miljoner på tio år, samt att Uppsala universitet förväntades motfinansiera programmet med samma belopp. Detta var det enda Linnéstödet med fokus på humaniora och samhällsvetenskap i Sverige.²³

Impact-programmet byggde på två grundläggande förutsättningar: 1) att religion hade fått en allt mer synlig roll i det offentliga samhällslivet genom migration och ökad kulturell och religiös pluralism; 2) att Sverige genom den globala ekonomin och nya teknologiska landvinningar hade blivit allt mer beroende av en global ekonomi och kultur. Frågan om religionens politiska närvaro i lagstiftning, domstolsavgöranden och i det demokratiska offentliga samtalet var centralt. Religionens närvaro gäckade uppfattningen om en enkel privatisering av religion som tagit sig uttryck i en allmän sekularisering.

²⁰ Det kallades: The Uppsala Institute for the Study of Religion in Modern Life.

²¹ Frågan om parallella juridiska system är särskilt känslig om religion är inkopplad.

²² Dessa doktorander var Caroline Sörgjerd (2011) och Mosa Sayed (2009).

²³ Programmet kom under de första åren att representeras av 55 forskare, från 6 fakulteter och 22 discipliner med totalt 55 Work Packages (mångvetenskapliga delprojekt). Av dessa forskare var 16 doktorander varav tre finansierades av Impact-programmet. Innan programmet avslutades 2019/20 hade totalt 95 forskare deltagit kortare eller längre perioder i verksamheten.

Planering och utvärdering av mångvetenskaplig forskning

Mer sannolikt var att religionen hade varit närvarande hela tiden men osynlig på grund av den kulturella integrationen. Den nya synligheten i media, i den offentliga debatten och genom domstolsärenden gjorde att en rad samhällsvetenskapliga discipliner hade börjat uppmärksamma fenomenet.

Impact-programmet var organiserat i sex teman som förknippade religion med 1) kulturell förändring och (sociala) mediers arenaroll, 2) mänskliga rättigheter, politik och säkerhet, 3) familjefrågor över religionsgränser och islams närvaro, 4) hälsa och individuellt välbefinnande också bland invandrare, 5) välfärdens organisering och det civila samhällets demokratiska, samhällskritiska och sociala aktörsroll samt 6) vetenskapens ställning mellan relativism och absolutism (scientism/fundamentalism).²⁴ Programmets 6 teman skulle studeras mångvetenskapligt och anknyta till olika religionsvetenskapliga, juridiska och samhällsvetenskapliga teoribildningar med syftet att fördjupa bilden av religionens närvaro i ett allt mer pluralistiskt samhälle där olika politiska och sociala institutioner använder sig av religion för egna syften. Temana uppfattades därför inte som självständiga forskningsfält, utan som delar av en gemensam förståelse av en komplex händelseutveckling. I stället för den tårtmodell som Stat-kyrka-projektet använde sig av illustreras Impact-programmet bättre av en blomma där olika (teoretiska) kronblad bidrar till en integrerad helhet som visar på olika nyanser av religion mellan det heliga och det profana. *Det är sammanfogningen av de vetenskapliga perspektiven som är forskningens huvudresultat.*²⁵

Den första utvärderingen av Linnéstödet år 2010 visade att *detaljstyrningen* av Impact-programmets Work Packages inte fungerade optimalt. Löneökningar hade gröpt ur den forskningstid som räknats i procent av anställning. Därför omvandlades forskningsinsatsen till ett fastställt belopp för tiden 2010 till 2013. Denna *målstyrningsmodell* gjorde att forskningen kunde fortgå men med större flexibilitet inom respektive tema och för den enskilda personen. Forskaren fick därmed möjlighet att göra nya prioriteringar inom ramen för sina anslag. *Erfarenheterna visar att en målstyrningsmodell med*

²⁴ Organisationsplanen illustreras i Impact of Religion-programmets broschyr och i Bäckström 2020, s 90.

²⁵ Det är givet att omfattningen av teman och delprojekt i ett så omfattande forskningsprogram är utmanande och att olika teoretiska och metodologiska profiler kan vara svåra att överbygga. Detta redovisar t ex professorn i medicinsk rätt Elisabeth Rynning (2010) som skriver med anledning av det första kollokviet "To fulfill the task of taking in, correctly understanding and successfully combining the theories and concepts of all relevant disciplines may certainly be a lot to ask of any individual researcher... since this kind of truly joint inter-disciplinary research will give rise to other challenges, it may not always be a realistic alternative" (s 23). Den motsvarande svårigheten redovisades av representanter för de övriga disciplinerna.

flexibilitet bidrar till större sammanhållen integration i problemdrivna forskningsprogram.

Den andra utvärderingen av Impact-programmet 2013/14 fokuserade på den vetenskapliga kvaliteten, potentialen för vetenskaplig förnyelse och synergieffekter men också på vilket mervärde stödet genererat, på universitetets eget stöd till miljön och på jämställdhetsaspekter. Utvärderingspanelen skriver i slutrapporten att syftet med att studera religion och dess analytiska relation ”with legal, social and political science ... is truly groundbreaking in the field. IMPACT has undertaken highly risky projects ... interlaced in order to address the broad questions of religious and social changes taking place in Swedish society ... Globally this centre appears to be unique and one of the most extensive collaborative efforts in the Humanities and Social Sciences area” (Midterm Evaluation Report of the Linnaeus Centres 2014, s 22). Den uppmuntrande utvärderingen visar att en internationellt konkurrenskraftig forskningsmiljö hade etablerats och att den explorativa metodologiska grundhållningen förväntades leda till nya gränsöverskridande kunskaps synergier. *Potentialen fanns för att utveckla och stärka Uppsala universitet som en plattform för både nationellt och internationellt ledande mångvetenskaplig forskning inom området religion, rätt och samhälle.*

Åren 2019-2020 genomfördes, till sist, den avslutande utvärderingen av hela Linnéstödsprogrammet med 40 enskilda satsningar. Utvärderingspanelen anser att den svenska satsningen på internationellt ledande forskningsmiljöer är imponerande. De skriver: ”Centrena har skapat banbrytande forskning, utbildat en högkvalificerad ny generation av forskare och utvecklat hållbara forskningsmiljöer som har stärkt Sveriges ställning som en av de ledande forskningsnationerna i Europa” (The Final Evaluation of the Linnaeus Grant, 2020, s 6). De kritiserar samtidigt universitetet för att inte ha gjort Linnéstöden tillräckligt synliga som en del av universitetets forskningsprofil och marknadsföring. Panelen är också kritisk till att den nödvändiga medfinansieringen från högskolorna inte är tydligt definierad. De anser till sist att samverkan mellan universitet med Linnéstöd var sällsynta och kunde ha utvecklats.²⁶ Men sammantaget anser panelen att regeringens satsning är värd kostnaderna. Därför bör en ny satsning göras med syfte att stärka Sveriges roll som ett europeiskt innovationsland (sid. 67-69). Det gäller också inom området humaniora och samhällsvetenskap.

²⁶ Jfr Hans Ellegren (2020) som argumenterar för stärkt samverkan mellan svenska högskolor.

3. Utmaningar och framgångar

Den diskuterade kumulativa forskningsprocessen har aktualiserat flera utmaningar och framgångar med mångvetenskapliga forskningsmiljöer. Ett ofta diskuterat problem är spänningen mellan mångvetenskaplig och disciplinuppdelad forskning. Utgångspunkten är att universiteten i grunden är disciplinbaserade medan en ökad global komplexitet ställer krav på universiteten att bidra till lösningar av framtidsfrågor som övergår disciplinerna. Det är också tydligt att forskningsexcellens bygger på antaganden om avancerat samarbete mellan universitet, discipliner och samhällsaktörer i Sverige och internationellt. Socialantropologen Christina Garsten (2014) anser att discipliner ofta fungerar som "tribes" som utvecklar en egen "folklore" och som arbetar för att försvara sina egna "territorier", som är den egna disciplinära kunskapen. Detta förklarar problemet med förståelsen av begrepp och metoder mellan olika disciplinära kulturer. Impact-programmet uppvisar flera sådana exempel. Ett delprojekt har helt enkelt utgått från detta faktum och har avsiktligt fokuserat på ett begrepp som har beskrivits och analyserats ur juridiskt, statsvetenskapligt och religionssociologiskt perspektiv.²⁷ Också det faktum att teologer, jurister, filosofer, statsvetare, medicinare och naturvetare samarbetar kring analyser av religionsbegreppet har varit givande för alla inblandade. Det går dock inte att sticka under stol med att disciplinära kulturer kan göra den mångdisciplinära förståelsen bräcklig och ibland så tunn att den inte håller för en ingående granskning. Det behövs både gedigen kunskap i den egna disciplinen och tillräcklig förtrogenhet med andra discipliner för att kunna kommunicera kring begrepp och perspektiv. Trots detta problem antyder de tre redovisade programmen att samarbeten fungerar om det finns ett genuint intellektuellt intresse av att undersöka en specifik relation mellan religion, rätt och samhälle tematiskt. Det visar också att mångvetenskapligheten öppnar för nya perspektiv på gamla problem och att initiala svårigheter att förstå varandra i längden kan bli kreativa. Forskningen inom särskilt Impact-programmet har därför bidragit till en ökad förståelse av interaktionen mellan ett privat, offentligt och politiskt definierat religionsbegrepp, mellan religionsfrihetens juridiska, statsvetenskapliga och sociologiska betydelser och för betydelsen av att på nytt föreställa sig en senmodern oklar religionsform.

En annan utmaning med mångvetenskapliga centrumbildningar är att doktorander och yngre forskare har svårt att staka ut en akademisk karriär genom

²⁷ Borevi, Karin, Anna-Sara Lind och Annette Leis-Peters (2016, s 179). Layers of Inconsistency. The Swedish National Agency for Education's Guidelines on Muslim Headscarves. Studien visar att det finns en oklarhet i vilken mån Skolverkets rekommendationer speglar elevernas yttrande- eller religionsfrihet.

Planering och utvärdering av mångvetenskaplig forskning

att bygga upp ett mångvetenskapligt etos. Detta beror till stor del på systemet med lektors- och professorstjänster. Detta gäller också undervisningen även om samarbete över disciplingränser blir allt vanligare. Samtidigt visar erfarenheterna från de tre programmen att mångvetenskaplig forskning kan leda till nya discipliner som företräds av en professor som har växt fram med forskningsmiljön. Erfarenheterna visar också att mångvetenskapligt samarbete kan leda till en väsentlig kompetensutveckling inom den egna disciplinen så att dessa forskare blir konkurrenskraftiga på den disciplinbaserade marknaden. Inte helt oväsentligt är att den forskningskultur som utvecklas vid en centrumbildning ökar den enskilda forskarens kompetens som projektledare. Forskningsmiljön fungerar därmed fostrande för blivande vetenskapliga och administrativa ledare genom det täta umgänget med kolleger där olika perspektiv bryts. Forskarens mångvetenskapliga kompetens har i det här fallet blivit avgörande för nya projektanslag på en konkurrensutsatt marknad.

FOS-programmet utvärderingspanel skriver att "tillgång till en gemensam miljö och en god balans mellan seniora och juniora forskare tycks vara faktorer som underlättar mångvetenskaplig integrering" (Vetenskapsrådets rapport 2003:3, s 136). På samma sätt underlättas en ökad jämställdhet av långsiktiga miljöer som Impact-programmet. Då ansökan skickades in år 2007 var fler temaledare och forskare män, något som utvärderingen 2010 anmärkte på. Detta hade utjämnats till den andra utvärderingen 2014 för att övergå till en övervikt av kvinnor i ledande ställning inom programmet 2018. Rekryteringen av kvinnor och juniora forskare har således byggt upp en potential av forskare som efter hand har blivit seniora och tagit över ledningsuppdrag. Denna process underlättar det självklara generationsskifte som alltid kommer förr eller senare. Den nuvarande ledningen och organisationen av CRS (2019-) är ett framgångsrikt exempel på detta generationsskifte.

FOS-programmets utvärderingspanel (Vetenskapsrådet 2003:3, s 49) påminner också om att mångvetenskap inte kan reduceras till fysisk samexistens utan bör uttrycka en intellektuell ambition att belysa teoribildningen från flera utgångspunkter och perspektiv. Vid Score²⁸ återfinns en sådan dynamisk utveckling från en nätverksorganisation via en programorganisation till en *tematisk organisation*. Denna intellektuella fokusering har också fortplantat sig inom CRS genom vidgningen från Stat-kyrka relationen i Sverige till frågor om europeiska religiösa majoriteters/minoriteters interna samverkanslogik samt till tematiska studier av relationen mellan religion, rätt och samhälle i ett

²⁸ Score-Stockholm Centrum för forskning om den offentliga sektorn.

Planering och utvärdering av mångvetenskaplig forskning

mångkulturellt samhälle. Miljön har utvecklat en käranda och en känsla av att höra till en specifik intellektuell miljö med ett eget forskningsprogram. Avgörande för framgångsrika forskningsmiljöer är att de hålls samman av det idémässiga intellektuella arbetet med att lösa ett gemensamt problem samtidigt som den organisatoriska planeringen tillmätts stor vikt. Både Score i Stockholm och CRS i Uppsala är exempel på ett sådant upplägg där ett grundanslag till infrastrukturen ger möjlighet till långsiktig grundforskning genom förnyade ansökningar och anslag.²⁹ Det kan vara värt att påminna om att Score och CRS fortfarande existerar som levande forskningsmiljöer då detta skrivs 2021.

FOS-programmets utvärderingspanel skriver till sist (Vetenskapsrådet 2003:3, s 143) ”... en organisation och ledning som bygger på nyfikenhet och engagemang hos enskilda forskare/forskargrupper tycks erbjuda en bättre grogrund för att bygga upp och utveckla nyskapande forskning, än en modell som bygger på administrativ styrning och institutionellt samarbete ... Försöken att styra forskningen utifrån administrativa principer genom en invävning av ämnesinstitutioner och fakultetsintressen har enligt vår bedömning varit mindre framgångsrik när det gäller verksamhetens utveckling och interna dynamik”. Panelens grundläggande tanke är att forskningens förnyelse kommer underifrån och att Centrumbildningars vetenskapliga fokus inte kan styras uppifrån genom administrativa beslut. För att denna förnyelse ska ske behövs luft i systemet så att (yngre) forskare får tid att samla tankarna och författa ansökningar.³⁰

En fråga som flera utvärderingar har aktualiserat gäller relationen mellan universitetsledning och enskilda centrumbildningar då det gäller synen på problemformuleringens innehåll. Utvärderingspanelen inom KoF17³¹, s 305 konstaterar att det finns ”...a lack of connection between Institute and the University vision”, ett resultat som gäller stora universitet rent generellt. Panelen skriver vidare att det behövs en större tydlighet i hur ”...these two streams will be identified and secured” (KoF17, s 305). De forskningsspår som avses är CRS och CemFor³² knutna till Teologiska institutionen. Liknande frågor aktualiserar också utvärderingen av hela Linnéstödssatsningen (2020). Panelen skriver att ”The programme has not really contributed to profiling

²⁹ Score har ett grundanslag på 7 miljoner av Stockholms universitet. I Uppsala är grundanslaget mindre.

³⁰ Se Forskningsöversikt 2019. Humaniora och samhällsvetenskap. Vetenskapsrådet 2018 med förord av Kerstin Sahlin i december 2018.

³¹ Uppsala universitet anordnade tre interna utvärderingar av verksamhetens kvalitet och förnyelse, KoF07, KoF11 och KoF17: Research Environment Evaluation at Uppsala University.

³² CemFor-Centre for Multidisciplinary Research on Racism, Uppsala University.

the HIEs ... The vast majority of the universities do not wish to profile themselves according to their strong research fields” (The Final Evaluation of the Linnaeus Grant 2020, s 9). Detta yttrar sig också i oklarheter om universitetens ekonomiska ansvar för Linnéstöden. ” If required at all, the co-funding from the HIEs should be clearly defined” (p. 10). Relationen mellan universitetsledning och centrumbildningar är en utmaning vid stora universitet. Forskningsmiljöer på Linnéstödsnivån behöver uppenbarligen integreras tydligare som en del av universitetets forskningsstrategier. Det måste dock alltid finnas möjlighet att avsluta ett engagemang om forskningspolitiska förändringar sker. Därför utvärderas alltid centrumbildningar regelbundet.

En avslutande aspekt av verksamheten som alla utvärderingar har återkommit till är programmets roll som plattform för internationellt nätverkande. Denna funktion går utanför den självklara internationella kontaktverksamhet som alla discipliner och institutioner håller sig med. Inom Impact-programmet har detta skett genom inbjudningar till kollokvier för programledare som går under namnet *Interdisciplinary Religion and Society Research Directors Colloquium*. Hittills har sex kollokvier anordnats med ett ständigt ökat antal deltagare (2010-2019).³³ Detta visar att Uppsala universitet har både kapacitet och legitimitet att skapa och administrera internationella nätverk av ledare för framstående forskningsprogram och centra inom problemområdet. Dessa föreståndare representerar inte bara centra/program i Europa utan också i USA, Kanada, Australien, Tanzania och Sydafrika. Detta skapar på sikt nya konstellationer av samarbeten i form av nätverk eller projekt. Historiskt sett befinner sig det humanistiskt samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet i en etableringsfas för internationell forskningsssamverkan där framtida ledningsfrågor kommer att avgöra vilka långsiktiga forskningsmiljöer som har styrka nog att leva vidare.

4. Avslutning

Syftet med denna artikel är att visa att det går att skapa en kumulativ forskningsutveckling där det ena programmet går in i det andra och att internationella rådgivare i det ena projektet kan bli seniora forskare i det andra och att dessa därefter ersätts av juniora forskare i det tredje. Detta gäller också den mångvetenskapliga profilen som startar i ett nationellt tematiskt samarbete, som blir allt mer internationellt jämförande för att i Linnéstödsprogrammet bli en internationellt sammansatt forskningsmiljö som övergår

³³ En lista över deltagare i kollokviet 2017, se Bäckström 2020, s 232. Större konferenser anordnades 2009, 2014 och 2018.

Planering och utvärdering av mångvetenskaplig forskning

disciplinära gränser. Detta är en komplicerad och omfattande process. Det tar tid att bygga upp centrumbildningar med en sammanhållen organisation och en internationell profil. Avgörande för framgång är långsiktigheten som gör det möjligt att etablera en nyfikenhet som gör forskaren flexibel och mindre benägen att upprepa tidigare teorier och metoder. I denna nyfikenhet ingår att fördjupa sig i begrepp, perspektiv och metoder från andra vetenskapsområden. Långsiktig grundforskning är därför utvecklingsbefrämjande på flera nivåer samtidigt och det är inom denna typ av långsiktiga forskningsmiljöer som nya kunskapsområden får utrymme att etableras. Utan uppbyggnads- och etableringsfaserna 1997-2007 hade Linnéstödet inte varit möjligt. Utan Linnéstödet 2008-2018 hade ett nytt internationellt Centre of Excellence som förnyar forskningen inte varit möjligt.

I inledningen skrev jag att den mångvetenskapliga forskningen drivs fram av den osäkerhet som rör gränser i en global värld som dras isär av nya konfliktlinjer. Denna motstridiga samhällsutveckling påverkar även universitetens disciplinära organisation. Den internationella utvärderingspanelen av Linnéstöds-programmet (2020) konstaterar att Linnéstöden introducerades vid en avgörande historisk tidpunkt då det klassiska universitetssystemet med institutioner och discipliner, som fungerade som "academic silos", höll på att brytas upp. "The Linnaeus program was such a reflection of that radical change in culture across European Universities (not just in Sweden) and a catalyst for its progression".³⁴ Detta har fått "...a direct and significant impact upon the wider system of research governance within UU" (p. 40). Det pågår en förskjutning i synen på det akademiska arbetet som speglar en allt mer komplex verklighet samtidigt som en kritisk distans till samma verklighet upprätthålls.³⁵

De tre beskrivna forskningsprogrammen visar att religion i dess olika former på gott och ont ingår i sökandet efter en framtida samhällsmodell och att religion därför inte kan utelämnas i denna forskning. Oavsett om det är ett avgörande samhällskifte som pågår genom migration, nya politiska skiljelinjer och tekniskifte eller om dagens utveckling är ett av flera steg i en successiv omförhandling av samhällets värderingar, är framtidsutmaningarna reella

³⁴ The Final Evaluation of the Linnaeus Grant. A ten year program for establishing Centres of Excellence. The Swedish Research Council 2020, s 17.

³⁵ Det behöver dock sägas att dynamiken i det mångvetenskapliga arbetet underhålls genom att forskarna har kvar anknytningen till den egna disciplinen. Utvecklingen betyder inte att en disciplinär fördjupning enkelt kan ersättas av en mångdisciplinär. Båda bygger på varandra för att forskningen ska fungera optimalt: se Heuman, Johannes et. al. (2020).

och verkliga.³⁶ Till detta kommer frågan om vilken typ av religion vi vill se efter Covid-19 pandemin: en statskontrollerad och förutsebar religiositet som främjar nationella värden, en självständig religiositet som utmanar makten över tanken på oväntade sätt eller en religiositet som fungerar som en existentiell resurs för människor som söker kvalitet i livet genom riter och naturupplevelser.³⁷ Som jag antydde i inledningen spelar universitet och högskolor en avgörande roll då den svenska befolkningen ska återhämta sig efter Covid-19 pandemin. Denna typ av frågor behöver dock studeras uppföljande och långsiktigt. Långsiktigheten i forskningen fungerar som en metod för att öka möjligheten till ny kunskap i skärningsfältet mellan discipliner, samhällsaktörer och religioner. En poäng med långsiktigheten är dessutom möjligheten att kritiskt granska teorier om dramatiska paradigmskiften, eftersom det blir tydligt att samhällsförändringar alltid har en historia och sker på olika nivåer med olika hastighet samtidigt.

Den kritiska frågan är om centrumbildningar är nödvändiga för att fånga upp de frågor som drivs fram av dessa samhällsutmaningar. Är det självklart att starka forskningsmiljöer kan fungera attraktivt i relation till det omgivande samhället? Håller högskolorna sig med plattformar som för samman forskare från olika fakulteter med olika avnämare? Anslagen till CRS genom FOS-programmet, välfärdsstudierna, Linnéstödsprogrammet och nya (EU) projekt som behandlar religion i förhållande till migration, rätt, demokrati, artificiell intelligens, media och utbildning visar att miljösatserna även fortsättningsvis är möjliga och önskvärda. Det går att hävda att CRS som centrumbildning idag uppfyller kriterierna för både *nationell samling och internationell ledning* inom sitt problemområde. Detta bekräftar Vetenskapsrådets internationella paneler som anser det vara av nationellt intresse att inte förlora en organisationsform som har framtiden för sig. Detta bekräftar också rektor Eva Åkesson vid Uppsala universitet som med anledning av utvärderingen 2014 skriver "Thanks to the establishment of this Linnaeus centre which spans over six faculties, new ways of cooperation have been created, in particular between the Faculties of Law and Theology. The Linnaeus Grant has enabled IMPACT to establish a new cluster of disciplines for scientific

³⁶ Jämför John Micklethwait och Adrian Wooldridge (2009) som diskuterar religionens återkomst som en del av en amerikansk entreprenörsinriktad religiositet som nu exporteras över världen, och (2014) där de argumenterar för en pågående fjärde revolution "The Fourth Revolution: The Global Race to Reinvent the State". Poängen är att västvärldens stater försöker öka sin effektivitet och förmåga att möta en världsordning som allt mer präglas av Kinas dominans.

³⁷ Jämför David Thurfjell (2020) som anser att svenskarna söker sig till naturen i tider då religionen blir ordlös. Se också Karen Armstrong (2005) som frågar sig vem/vilka som ger den ofrånkomliga myten ett innehåll.

Planering och utvärdering av mångvetenskaplig forskning

exchange and collaboration that would not have taken place otherwise. It has also consolidated CRS as a permanent unit within Uppsala University".³⁸

³⁸ Rektor Eva Åkesson svar till 2014 års utvärderingspanel den 29/8 2013.

Referenser

- Ammerman, Nancy T. and Grace Davie (2019). Religious and Social Progress: Critical assessments and creative partnerships, in *Global Challenges: the contribution of social science through the International Panel on Social Progress (IPSP)*: (<http://www.ipsp.org/>). Hämtat 2019-10-10.
- Armstrong, Karen (2005). *Myternas historia*. Falun: Albert Bonniers förlag.
- Berger, Peter L. (1999) (ed.) *The Desecularization of the World. Resurgent Religion and World Politics*. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company.
- Borevi, Karin, Anna-Sara Lind and Annette Leis-Peters (2016). Layers of Inconsistency. The Swedish National Agency for Education's Guidelines on Muslim Headscarves, in Lind, Anna-Sara, Mia Lövheim and Ulf Zackariasson. *Reconsidering Religion, Law and Democracy. New Challenges for Society and Research*. Lund: Nordic Academic Press, p. 179-198.
- Bäckström, Anders (ed.) (1999). *Från statskyrka till fri folkkyrka. En religionssociologisk, tjänsteteoretisk och teologisk analys inför förändrade relationer mellan Svenska kyrkan och staten år 2000*. Stockholm: Verbum.
- Bäckström, Anders (ed.) (2003). *Välfärd och religion i ett europeiskt perspektiv. En jämförande studie av kyrkans roll som välfärdsaktörer inom den sociala ekonomin. Diakonivetenskapliga institutets skriftserie nr 4*.
- Bäckström, Anders (2020). *Forskning om religion och samhälle. Erfarenheter av en centrumbildnings framväxt och etablering vid Uppsala universitet 1997-2019. Acta Universitatis Upsaliensis. Studies in Religion & Society, 18*. Available at: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-410186/>.
- Davie, Grace (2017). *Religion in Public Life. Levelling the Ground*. London: Theos.
- Ellegren, Hans (2020). *Stärk samarbetet mellan svenska högskolor. Upsala Nya Tidning 27/10 2020, s 4. Uttalande av Kungl. Vetenskapsakademiens forskningspolitiska kommitté*.
- The Final Evaluation of the Linnaeus Grant. A ten year program for establishing Centres of Excellence (2020)*. Publication in collaboration. Stockholm: Formas and Swedish Research Council.
- First Evaluation of the 2008 Linnaeus Grants (2010)*. Report from the evaluation panel. Vetenskapsrådets lilla rapportserie, 7.
- Fokas, Effie and Aziz al-Azmeh (eds.)(2007). *Islam in Europe: Diversity, Identity and Influence*. Cambridge: Cambridge University Press.

Planering och utvärdering av mångvetenskaplig forskning

- Forskning för ett bättre liv. Regeringens forskningspolitiska proposition 2005/06: 80: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/forskning-for-ett-bättre-liv_GSO380/. Hämtat 2018-12-12.
- Forskningsöversikt 2019. Humaniora och samhällsvetenskap. Vetenskapsrådet 2018 med förord av Kerstin Sahlin i december 2018.
- Förändring och nyorientering inom den offentliga sektorn - utvärdering av ett forskningsprogram. Vetenskapsrådets rapportserie 2003:3.
- Garsten Christina (2014). Score: Organizing the public sector - a research (ad)venture. Text for the Jubilee of the Faculty of Social Sciences. Stockholm: Stockholm University.
- Hedin, Marika (2020). Humaniora och samhällsvetenskap är ingen garnityr. Artikel i tidskriften Curie 9/9 2020.
- Heuman, Johannes, Jenni Sandström och Sten Widmalm (2020). Oumbärliga samtal. Humaniora och samhällsvetenskap i svensk offentlig debatt. Göteborg: Daidalos.
- Jäterä-Jareborg, Maarit (2002). Familjerättslig mångfald idag. Promotions-tal om den svenska lagens möte med främmande rättsordningar. Uppsala Nya Tidning den 3/6 2002, p. 14.
- Kvalitet och förnyelse (2017). "Research Environment Evaluation at Uppsala University" (KoF17).
- Lind, Anna-Sara (2009). Sociala rättigheter i förändring. En konstitutionell-rättslig studie. Diss. Juridiska fakulteten, Uppsala universitet.
- Simon Marginson (2020). Pluralisation of research power is diversifying science: <https://www.universityworld-news.com/post.php?story=20201014061410849>. Hämtat 2020-10-21.
- Micklethwait, John and Adrian Wooldridge (2009). God is back. How the Global Rise of Faith is Changing the World. London: Penguin Books.
- Micklethwait, John and Adrian Wooldridge (2014). The Fourth Revolution. The Global Race to Reinvent the State. New York: The Penguin Press.
- Midterm Evaluation Report on the 2008 Linnaeus Centres (2014). Stockholm: Swedish Research Council.
- Rynning, Elisabeth (2010). What approach to inter-disciplinary research?, in Bäckström, Anders and Per Pettersson (eds.) The Challenge of Religion. Colloquium on interdisciplinary research programmes 3-5 February 2010. Acta Universitatis Upsaliensis. Studies in Religion & Society, 3.
- Sayed, Mosa (2009). Islam och arvsrätt i det mångkulturella Sverige. En internationellt privaträttslig och jämförande studie. Diss. Uppsala: lustus förlag.
- Sörgjerd, Caroline (2011). Reconstructing Marriage in a Changing Legal and Societal Landscape. Challenges of New Cohabitation Models in Sweden. Diss. Uppsala: Uppsala University.

Planering och utvärdering av mångvetenskaplig forskning

Thurfjell, David (2020). Granskogsfolk. Hur naturen blev svenskarnas religion. Stockholm: Norstedts.

Trägårdh, Lars (2018). Inga kompromisser. Växande krav på absoluta rättigheter tömmer demokratin på innehåll. Juridiken tar över. Axess no 3/2018, s 20-23.

CRS RAPPORTER Nr. 1

Planering och utvärdering av mångvetenskaplig forskning – erfarenheter av utmaningar och framgångar

I denna rapport får vi ta del av de erfarenheter som samlats genom över 20 år av planering, genomförande och utvärdering av mångvetenskaplig forskning om religion och samhälle vid Uppsala universitet. Rapporten visar på utmaningar såväl som framgångsfaktorer som den mångvetenskapliga forskningen kan innebära.

Anders Bäckström är professor emeritus i religionssociologi vid Uppsala universitet och tidigare forskningsledare vid Centrum för mångvetenskaplig forskning om religion och samhälle.

www.crs.uu.se